

Seppa Schmid-Valier

Ei era in bellezia di da stad. Il sulegl era gest levaus e deva da finiasta en, che nossia buna mumma, tatta e basatta ha serrau ils eglis per adina. La Seppa dil Heinrich, sco ella vegneva numnada, ei naschida a Camischolas, ils 17 da fenadur digl onn 1909. Ses geniturs eran la Marta Valier naschida Beer ed il Vigeli Giusep Valier. Ella ei carschida si aunc cun 9 auters fargliuns dils quals duas buobas ein gia idas cun dus onns tiels aunghels enta parvis. Cunquei ch'ella era la quarta veglia, ha ei tuccau baul da segidar culs geniturs, en casa, en nuegl, sco era sil funs. Mo quei fageva ella fetg

bugen. Vonzeivi ha ei lu giu num far la valischa ed ir egl jester. Sias plazzas ein stadas enta Rueras tier Sur Venzin, ch'era lu era aunc siu padrin, lu giul Turgau e vi ad Ursera. Avon che maridar ha ella aunc giu la curascha da far igl emprendissadi da cusunza e quel ha ella fatg vi Zarcuns tier la Barla Capeder. Inaga denteren ha ella stuiu i tiel dentist e quei da miez unviern vi ad Ursera. Trens mava ei da gliez temps buca aunc sur l'Alpsu, aschia ch'ella e siu frar Franzestg han giu mo ina letga. Metter si skis e naven! Tgei semudergem che quels dus han fatg per ir tiel dentist tochen vi d'Ursera, fuss stau interessant da veser e filmar surtut co la mumma stueva semudergiar cun sia rassa liunga. Quei ha ella raquintau bia ga e rieva da bien cor, mo tuttina scheva ella. Nus vein giu cletgun che nus essan buca vegni ella lavina, pertgei nus havess negin anflau tochen la primavera.

Ils 16 d'avrel 1940 sedecida la Seppa ed il Heinrich da maridar. Els secasan a Mira, en la casa nova ch'els havevan baghegiau igl onn avon. Il Segner ha benediu quella lètg cun 8 sauns e taffers affons. 5 buobs e 3 buobas. Bia lavur e quitau han quels 8 dau. Mo dasperas cuseva ella era aunc tut il resti per l'entira famiglia. Maschina da lavar deva ei buca aunc, mo ella era el siatavel tschiel ch'ella stueva silmeins buca ir vi begl a lavar e schelar, surtut igl unviern era ei flot da haver in agen pistregn. Igl onn 1962 han els lu cumprau ina maschina da lavar. Contas ga ha la mumma detg ,quei ei miu meglier fumegl e quel duevan nus comprar ditg avon.

Era il pur han els fatg. Naven da tiers gronds, cauras, nuorsas, gaglinas, pors da porschals ed enqual miur, deva ei dil tut tier els, perfin in gat e pli tard lu era in tgaun.

Mo cunquei ch'els havevan aunc dasperas la resgia, haveva ei num segidar in cu l'auter. Tochen ch'ils affons han lu tec a tec saviu segidar empaup, ha la Seppa nuota giu lev cun quei menaschi. Sco tier mintga famiglia, ei era il temps arrivaus ch'ils affons ein lu sgulai ora in suenter l'auter. Aschia han els lu culs onns dismiss il puresser. Mo pervia da quei, ha la Seppa lu nuota schau pender las alas. Els han schau baghegiar ina casa da vacanzas ord il clavau. Quei ha plaschiu a nossa mumma oreifer. Saver entscheiver cun varga 60 onns zatgei dil tut niev ei stau per ella ed il bab in grond plascher. Per nuot ein els buca vegni aschi vegls. Il pli bugen haveva ella cu la casa era plein hospes. Quels vegnevan lu puppergnai buca aschi strusch. Quella lavur han els lu fatg tochen ch'els havevan vargau 80 onns. Els sentevan che las forzas schavan empaup suenter ed aschia ein els sedecidi da dar a lur affons quella gronda lavur. Zacons bials onns han els aunc saviu passentar ensemens. La Seppa fageva il percasa per els dus, fageva las cumissiuns e denteren narr bugen soccas per l'entira famiglia. Suenter gentar vegneva ei fatg in paus e lu l'usitada spassegiada. Mo cu gl'atun arrivava ed ils izuns, garnedels e las froslas eran madiras, vegnevan ins buca da retener la Seppa. Era turas fageva ella bugen, ina dunna dalla natira. Cun 75 onns eis ella ida cul fegl Marcel e sia dunna sur il Pass las Cruschs. Cun 80 onns cul fegl Emil e sia dunna a Ziteil. Mo lezza ga haveva ella detg. Quella Nossadunna havess schon saviu vegrin in toc pli engiu. Mo para ch'ella ha schenghegiava alla Seppa tontas forzas, ch'ella ha schizun pudiu ira aunc inaga sil lag Tuma e quei cun 87 onns. Veseva ella che jeu mavel suenter mias turas, scheva ella. «Ju vagness schon é ugen igneda cun Tè sel lag da Tuma». «O scha no, main nus pia». E quei ha ella lu era fatg, e giu detg quet, ch'ella ha aunc dumignau tochen si leu. Mo lu ha ella aber stuiu dir, quei ei lu stau la davosa tura. E gliez sei lu era stau. Pertgei las forzas svanevan onn per onn. Ina damaun ha ella detg tut serius. «Ju mon agl asil».

Ed aschia ein els dus sedecidi quei di dad ira en casa da vegls. Cunquei ch'ei era buca plaz cheu en Tujetsch han els stuiu bandunar la Val ed ira giu Cumpadials en casa S.Giusep. Bi e bien han ei giu leu, mo il schar encrescher per lur biala Val era gronds. Per cletg han els stuiu star mo 10 meins giu leu. Il november 2001 han ei lu saviu far la valischa e turnar en lur carezada e biala Val Tujetsch. Tut beai eran els ussa, dat esser denter enconuschents. Cunquei ch'els eran aunc omisdus, semegliava ei era pli cuort. Mo dapi ch'il bab ei ius tiel Segner, schava ella encrescher schi fetg per el, che las forzas mavan rapid anavos. Il davos temps era la suppia da rodas in bien cumpogn. Aschia vegneva ella era empaup ora el liber, quei ch'ella schazegiava lu fetg, surtut ira giu santeri ni a beiber zanua in caffé fageva ad ella in lev. Paucs dis avon ch'ella ei ida tiel Segner, ha il fegl Marcel menau ella giu santeri. Quei di ha ella detg e turnau a dir. Tgei bellezia santeri e tgei bialas flurs. Cu els han priu cumiau ha ella pari detg. «O ju vegn lu è gleiti!» Ed aschia eis ei era stau. Zaco senteva ella, mia ura ei damaneivel!

Nossa cara e buna mumma, tatta e basatta ei buca pli. Ella fa lartg en nossas famiglias, mo en nos cors viva ella vinavon. Mai ei in carstgaun aschi damaneivel a nus, sco cu el ei morts. Cara mumma nus schein encrescher per Tei. Nus tutz schein «*Dieus paghi*» per tut il bien che Ti has fatg cun nus en Tia veta.

Ruaussa en pasch.

Tia feglia Nina